

กฎหมายกับการคุ้มครองเด็ก
(ตอนที่ 2: พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546)

ดวงพร ช่างทอง
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานกฎหมาย 2 สำนักกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
กรกฎาคม 2568

กฎหมายกับการคุ้มครองเด็ก (ตอนที่ 2: พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546)

ดวงพร ช่างทอง
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
ผู้เรียบเรียง

บทนำ

ประเทศไทยได้มีกฎหมายกำหนดให้ “เด็ก” คือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นผู้ที่ต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในด้านต่าง ๆ ภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งประเทศไทยลงนามภาคยานุวัติรับรอง เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 การลงนามดังกล่าวมีผลทำให้รัฐบาลไทยมีพันธะผูกพันที่จะดำเนินการให้เด็ก ๆ ทุกคนในประเทศไม่มีข้อยกเว้น ไม่ว่าจะเป็ใครก็ตาม ให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันตามสนธิสัญญา และให้มีการจัดทำรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติด้วย สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กถือกำเนิดขึ้นโดยมีการจัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2532 ซึ่งสนธิสัญญา นี้เป็นข้อตกลงด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ได้รับการรับรองมากที่สุดในโลกถึง 196 ประเทศ ข้อตกลงฉบับประวัติศาสตร์นี้คือ การที่ผู้นำทั่วโลกได้มาร่วมให้สัตยาบันกับเด็ก ๆ ทุกคน ทุกรุ่น ที่จะให้ความคุ้มครองดูแลอย่างเต็มความสามารถและเท่าเทียมกัน แม้กระนั้นก็ยังคงมีเด็ก ๆ และเยาวชนหลายล้านคนทั่วโลกที่ยังตกหล่น ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่นานาประเทศได้ให้สัตยาบันไว้จากปัจจัยต่าง ๆ มากมาย เช่น ความยากจน ความรุนแรงต่อเด็ก รวมถึงความไม่เท่าเทียมเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมากยังไม่ได้รับโอกาสที่จะมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วม หรือได้รับการรับฟัง แม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาโดยตรง พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กเป็นกฎหมายฉบับหนึ่ง ที่ออกมาบังคับใช้เพื่อให้เป็นไปตามสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อปกป้องสิทธิของเด็กและส่งเสริมสวัสดิภาพของเด็กในประเทศไทย โดยฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์หลักของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างสมวัย เพื่อคุ้มครองเด็กจากการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นการแสวงหาประโยชน์จากเด็ก เพื่อกำหนดหน้าที่ของบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง หน่วยงานรัฐ และเอกชน กฎหมายคุ้มครองเด็กจึงถูกกำหนดขึ้น เพื่อกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะ เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสมอันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และสมควรปรับปรุงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และ

ส่งเสริมความประพฤติเด็กไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะ เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และสมควรปรับปรุงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะ เลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

กฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์ครอบคลุมการคุ้มครองเด็กทุกด้านให้พ้นจากการถูกข่มเหงรังแก ไม่ที่จะเป็นการทำร้ายร่างกาย จิตใจ ล่วงเกินทางเพศ แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็กและการละเลยทอดทิ้งเด็ก พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้สามารถเข้าไปให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้ทันที หากมีเหตุเชื่อได้ว่าเด็กกำลังตกอยู่ในอันตรายหรือถูกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น เป็นการสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้แก่เด็ก กำหนดวิธีการเลี้ยงดูและพัฒนาให้เด็กได้เติบโตตามที่ควรจะเป็น หรืออย่างน้อยต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดไว้ กฎหมายฉบับนี้คำนึงถึงเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อเด็ก คุ้มครองเด็กทุกคน ไม่ว่าจะเป็เด็กไทยหรือเด็กต่างด้าว สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

คำนิยามที่สำคัญในพระราชบัญญัติ

ความหมายเกี่ยวกับเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

1. “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส
2. “เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน
3. “เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้
4. “เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
5. “เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

6. “เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติน่าไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

7. “นักเรียน” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

8. “นักศึกษา” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก

1. “บิดามารดา” หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่

2. “ผู้ปกครอง” หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากจะเป็นผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ยังให้หมายรวมถึงพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง และตลอดจนบุคคลอื่น ซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดู หรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งได้บัญญัติแตกต่างไปจากประกาศของคณะปฏิวัติในนิยามศัพท์ของคำว่า “ผู้ปกครอง” เดิมไว้เป็นอย่างมาก เพราะถ้อยคำเดิมได้กำหนดไว้หมายความว่า “บุคคลซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งให้เด็กอาศัยอยู่เป็นประจำ” ซึ่งจะมีความหมายแคบกว่าบทบัญญัติใหม่

3. “ครอบครัวอุปถัมภ์” หมายความว่า บุคคลที่รับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูอย่างบุตร

4. “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

5. “ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด

6. “ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหมายรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง

7. “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศและกฎกระทรวงในบทบาทและภารกิจที่ได้รับมอบตามกฎหมาย

8. “คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

สถานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก

1. “สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า สถานที่รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กที่มีอายุไม่เกินหกปีบริบูรณ์ และมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป ซึ่งเด็กไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

2. “สถานแรกรับ” หมายความว่า สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย

3. “สถานสงเคราะห์” หมายความว่า สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป

4. “สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า สถานที่ให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพเพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

5. “สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการศึกษา แขนงและการฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

6. “สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

วิธีการไม่ชอบสำหรับเด็ก

1. “การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนหรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

2. “ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤติในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

เจ้าพนักงาน

1. “กองทุน” หมายความว่า กองทุนคุ้มครองเด็ก

2. “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ

3. “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

4. “ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า ความรวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด

5. “ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง

6. “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

คณะกรรมการคุ้มครองเด็ก

กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก ขึ้นใน 2 ระดับ คือ

1. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ส่วนกรรมการประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เอกชน และกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ทำงานด้านคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยมีรองปลัดกระทรวง ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายปลัดกระทรวง เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้แต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงเป็นผู้ช่วยเลขานุการ อีก 2 คน เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่เสนอนโยบาย การให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดมาตรการในเรื่องการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ และการ

ส่งเสริมความประพฤติกดี นอกจากนี่ยังมีอำนาจตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู สถานพินิจ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติกดีทั้งของรัฐและเอกชน

2. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร เพื่อกระจายการดูแลให้เป็นไปอย่างทั่วถึง โดยในจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่เสนอนโยบาย เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ กำหนดมาตรการในเรื่องการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ และการส่งเสริมความประพฤติกดีในจังหวัด การให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง การติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์และส่งเสริมความประพฤติกดีแล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ

การปฏิบัติต่อเด็ก

การปฏิบัติโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ในมาตรา 22 กำหนดหลักการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549¹ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน
2. ความเหมาะสม ความต้องการ และความจำเป็นของเด็ก
3. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย การเจริญเติบโต การออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพอย่างเหมาะสม การพักผ่อนและนันทนาการ
4. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านการพัฒนาทางสติปัญญา โดยให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทดลองปฏิบัติตามความเหมาะสม และการได้รับข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสมจากแหล่งต่าง ๆ
5. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านการพัฒนาทางจิตใจและอารมณ์ โดยได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ ให้มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม และการดำเนินชีวิต มีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง
6. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านสังคม สภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นพิษภัยต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ทั้งนี้ ให้เหมาะสมตามวัยและเอื้อต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก
7. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านการศึกษา โดยได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่องไม่หยุดชะงัก และเป็นการศึกษาตามความสามารถของเด็ก
8. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านวัฒนธรรม ศิลธรรม และศาสนา
9. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับในด้านการเตรียมความพร้อม เพื่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ เพศ และวัย

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 6 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2549.

10. การประสานงานกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว
11. การคุ้มครองเด็กให้พ้นจากการใช้ความรุนแรง การถูกทำร้าย การล่วงเกินทางเพศ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการถูกทอดทิ้ง
12. การสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็เด็กผู้ด้อยโอกาส เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ หรือเด็กที่อยู่ในสภาวะที่จะต้องได้รับการสงเคราะห์
13. การคุ้มครองเด็กให้พ้นจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในทางเศรษฐกิจ และการทำงานหรือกิจการใดที่น่าจะเป็นการเสี่ยงอันตราย เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือเป็นการขัดขวางการศึกษาของเด็กหรือขัดขวางการพัฒนาทางร่างกาย สมอง จิตใจ ศิลธรรม และสังคมของเด็ก
14. การคุ้มครองเด็กจากการโฆษณา เผยแพร่ทางสื่อมวลชน หรือสื่อสารสนเทศ ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดของเด็ก
15. การให้เด็กได้รับโอกาสเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ในสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชน
16. การให้เด็กได้รับความคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์พื้นฐาน รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือในเวลาทีประสบปัญหาทางด้านต่างๆ ให้สามารถแก้ปัญหาและอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข
17. การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติที่มีผลกระทบต่อเด็ก การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดโดยไม่เท่าเทียมกัน เพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง ถือเป็นกรเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก ให้หมายความรวมถึง การปฏิบัติใดๆ ต่อเด็กที่แม้จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับบุคคลอื่นและผู้ปฏิบัติไม่ได้มีเจตนาเลือกปฏิบัติหรือเจตนาถั่นแถ้งผู้ได้รับผลร้ายหรือผลกระทบก็ตาม แต่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างกันต่อเด็กบางคนหรือบางกลุ่มอย่างชัดเจนเพราะเหตุความแตกต่างตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

การเลือกปฏิบัติต่อเด็กอาจกระทำไดหากเป็นไปโดยมีเหตุผลทางหลักวิชาการ วิทยาศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา จารีตประเพณีและวัฒนธรรม ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กหรือเหตุผลอันสมควรประการอื่น

มาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครอง

ในมาตรา 23 ของพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น โดยปกติเรามักเข้าใจว่า ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา เท่านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ปกครอง” ไว้กว้างครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่ทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก ไม่ว่าจะเป็นลุง ป้า น้า อา หรือบุคคลอื่นก็ตาม

จากรายละเอียดมาตรฐานขั้นต่ำในกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล พ.ศ. 2549

“ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้หมายความรวมถึงพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย”

มาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้²

1. เด็กต้องได้รับการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 มีการจดทะเบียนการเกิดตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

1.2 มีผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น

1.3 ได้รับการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

1.4 ได้รับสิทธิบริการทางด้านสาธารณสุขและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วย

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

2. เด็กต้องมีที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมทางสังคมและได้รับ การให้บริการ

บริการสาธารณะที่ไม่เป็นผลร้ายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของเด็ก โดยผู้ปกครองอาจติดต่อสื่อสารกับชุมชนและสังคมภายนอก เพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม

3. เด็กต้องได้รับการปฏิบัติด้านสภาวะการเลี้ยงดู ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านสุขภาพกาย ได้แก่

(ก) ดูแลสุขอนามัยของร่างกาย เช่น การมีสุขภาพดี การได้รับอาหารที่มีคุณค่าและมีปริมาณที่เหมาะสม การนอนหลับอย่างเพียงพอ การมีเวลานันทนาการที่เหมาะสม การมีร่างกายที่สะอาด มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างเพียงพอ และการมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะและเป็นหลักแหล่ง

(ข) ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมเมื่อเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือการดูแลจากสถานพยาบาล

(ค) ได้รับการดูแลป้องกันโรค เช่น การตรวจสุขภาพ การได้รับวัคซีนตามวัย

(ง) มีการเจริญเติบโตและการพัฒนาการสมวัย เช่น มีน้ำหนักและสูงตามเกณฑ์ การทำงานของกล้ามเนื้อ การใช้สายตา การได้ยิน และการรับรู้ภาษาเป็นไปตามพัฒนาการตามวัย

3.2 ด้านสุขภาพจิต แบ่งออกได้ ดังต่อไปนี้

(ก) มีเอกลักษณ์แห่งตน ได้แก่ การรับรู้ตนเอง เช่น การรู้จักชื่อ นามสกุล เพศ อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ ความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็ง รูปลักษณ์ และมีความเป็นตัวของตัวเองและความภูมิใจ ในสิ่งที่ตนทำ

(ข) ได้รับการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ ด้านจริยธรรม เช่น การมีเมตตาและปัจจัยภายนอกที่เอื้อด้านคุณธรรมของเด็ก รวมทั้งมีการสร้างแรงจูงใจ ให้เด็กประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีและงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีการเล่นอย่างเหมาะสม เช่น เล่นของเล่นที่ไม่เป็นอันตราย ไม่กระตุ้นพฤติกรรมเบี่ยงเบน และไม่ขัดขวางพัฒนาการของเด็ก

(ค) มีอารมณ์และพฤติกรรมปกติ ไม่มีปัญหาทางอารมณ์ เช่น มีความสุข สามารถควบคุมตนเองได้ แสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และไม่มีปัญหาด้านพฤติกรรม

(ง) มีทักษะในการดูแลตนเอง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

(จ) สามารถแสดงออกทางสังคม เช่น เตรียมตัวเองได้อย่างเหมาะสมตามวัยในการเข้าสู่สังคม วางตัวได้เหมาะสม และสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 10 วันที่ 22 สิงหาคม 2549

(ฉ) มีสัมพันธภาพกับบุคคลภายนอกและภายในครอบครัวได้ปกติ เช่น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสังคม มีความผูกพัน ความไว้วางใจ และการมีสัมพันธภาพที่ดีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเด็กกับบุคคลแวดล้อม

4. ผู้ปกครองต้องมีศักยภาพและปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้

4.1 ให้การดูแลพื้นฐานด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก เช่น การดูแลด้านสุขอนามัย ด้านอาหาร การนอนหลับ การเล่น ความสะอาด รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ให้การดูแลด้านสุขภาพและป้องกันโรค ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) ดูแลให้เด็กมีสุขภาพดีมีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเรื้อรังและไม่มีโรคประจำตัว

(ข) เมื่อเด็กเจ็บป่วยจะต้องให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยร้ายแรงจะต้องจัดให้เด็กอยู่ในความดูแลของแพทย์ทันที

4.3 กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และการฝึกวินัย ในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) เรื่องเกี่ยวกับตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านหนังสือ

(ข) เรื่องจริยธรรมของเด็กโดยสร้างเงื่อนไขควบคุมจากภายนอก เช่น การจูงใจให้มีพฤติกรรมที่ดี การยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ดี และสร้างความสามารถควบคุมจากภายใน เช่น ฝึกให้เด็ก สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดี มีทักษะในการควบคุมอารมณ์ เกิดแรงจูงใจอยากทำสิ่งที่ดีด้วยตัวเอง

4.4 ให้การตอบสนองทางอารมณ์แก่เด็กในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(ก) ดูแลไม่让孩子มีความทุกข์เกินกว่าพัฒนาการตามวัย และขจัดปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดความทุกข์หรือความคับข้องใจของเด็ก

(ข) ดูแลเด็กในด้านการจัดการกับอารมณ์ เช่น ฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง ฝึกให้เด็กรู้จักขอความช่วยเหลือ

4.5 สร้างความรัก ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสังคม ดังต่อไปนี้

(ก) ด้านครอบครัว เช่น ยอมรับว่าเด็กเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของครอบครัว สร้างความไว้วางใจ และความผูกพัน สร้างบรรยากาศที่มีความสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว

(ข) ด้านสังคม เช่น ดูแลเด็กให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของสังคม สร้างสัมพันธภาพที่ดีและความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเด็กกับบุคคลแวดล้อม

4.6 สร้างความรู้และความเข้าใจในขอบเขตระหว่างตนเองและผู้อื่นของเด็ก ได้แก่ ขอบเขตทางกาย จิตใจ และสังคม และการเป็นแบบอย่าง เช่น การฝึกให้เด็กรู้จักการรอคอยให้เหมาะสมตามวัย การสอนให้รู้จักการปฏิเสธการสัมผัสร่างกาย และการสอนให้รู้จักปกป้องสิทธิส่วนตัวของตนและเคารพสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น

4.7 ดูแลความปลอดภัยของเด็ก เช่น ไม่ใช้หรือปล่อยให้เด็กทำกิจกรรมที่เสี่ยงหรือเป็นอันตราย สอนให้เด็กรู้จักระวังอันตราย ปกป้องอันตรายจากผู้อื่น และจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย

4.8 ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและความสามารถ

ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

ในช่วงแรกๆ ที่เริ่มมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ยังมีได้มีการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จึงได้บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ในช่วงแรกๆ ให้มีช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นในระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่หากมีกรณีที่จะต้องให้เด็กได้รับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้

จึงให้บุคคลตามมาตรา 24 นี้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 นี้ทุกประการ ซึ่งบุคคลตามมาตรา 24 นี้ ประกอบด้วย

1. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ซึ่งหมายรวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย
3. ผู้อำนวยการเขต ซึ่งหมายถึง เฉพาะผู้อำนวยการเขตทุกเขต ของกรุงเทพมหานครเท่านั้น
4. นายอำเภอทุกอำเภอที่รับราชการ และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบด้วย
5. ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอทุกคนที่รับราชการและปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วย
6. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงคณะกรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ นายกหรือประธานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรรมการอื่นทุกคน โดยมีหน้าที่ดังต่อไปนี้
 1. มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม
 2. มีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู และสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ แล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อทราบ
 3. มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546

ข้อห้ามสำหรับผู้ปกครอง

เป็นบทบัญญัติห้ามผู้ปกครองหรือผู้ใดไม่ให้กระทำการดังต่อไปนี้

1. ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน
2. ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม
3. จงใจหรือละเลยไม่ให้อาหารที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
4. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
5. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

ข้อห้ามสำหรับทุกคนในการปฏิบัติต่อเด็ก

มาตรา 26 นี้เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติต่อเด็ก เป็นบทบัญญัติที่ห้ามบุคคลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือเป็นบุคคลอื่น หรือแม้แต่นิติบุคคล ก็ห้ามมิให้กระทำการใด ๆ ตามมาตรานี้ทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเด็กจะยินยอมด้วยกับการกระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม เพราะบทบัญญัตินี้มีเจตนาที่จะให้ผู้ปกครองอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนเด็กด้วยความจริงจังรับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อภาระหน้าที่เลี้ยงดูเด็กใน

ความปกครองมากขึ้น และถ้าหากฝ่าฝืนย่อมมีโทษทางอาญากล่าวคือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ³

การกระทำใด ๆ ตามมาตรานี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

1. กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
2. จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
3. บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด
4. โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีใช้ญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
5. บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
6. ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อการศึกษาเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก
7. บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก
8. ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนันสถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า
9. บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด
10. จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของเด็ก

ห้ามมิให้บุคคลใด ๆ ก็ตาม ทำการโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศทุกประเภทที่มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

การเผยแพร่ ก็คือการทำให้แพร่หลายออกไปซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง ไม่ว่าจะได้กระทำให้แพร่หลายโดยทางหนังสือ ข้อความ ภาพ เสียง หรือภาพและเสียง หรือด้วยวิธีอื่นใด ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำโดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์ของเด็กก็ย่อมเป็นความผิดตามมาตรานี้ หรือการกระทำเช่นนั้นได้กระทำโดยแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบก็เป็นความผิดตามมาตรานี้เช่นกัน

ได้มีการกำหนดโทษให้ผู้ฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

³ กองนิติกร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ ฯ : กองนิติกร.

การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพกรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็ก

ในกรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโต หรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

การแจ้งเหตุเมื่อพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพจะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 โดยมีชกซ้ำ

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบโดยมีชกซ้ำ หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

การแจ้งหรือการรายงานตามกฎหมายฉบับนี้ หากได้กระทำโดยสุจริตย่อมจะได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนด มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมถึงดูแลตรวจสอบสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนด

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่บอกร่องการกระทรวงหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้น ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขัง หรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีเด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำไปสถานอื่นซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

2. ชักถามเด็กเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอาจนำตัวเด็กไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยมิชกซ้ำ แต่ไม่ว่ากรณีใดจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่า 12 ชั่วโมงไม่ได้ เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ปฏิบัติตาม 6. ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูและหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล

3. มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก

4. ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็ก นายจ้างหรือผู้ประกอบการ เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่เด็กทำงานหรือเคยทำงาน อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสถานศึกษาที่เด็กกำลังศึกษาหรือเคยศึกษา หรือผู้ปกครองสวัสดิภาพ ส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน หรือความประพฤติของเด็กมาให้

5. เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานที่ประกอบการของนายจ้างของเด็ก สถานศึกษาของเด็ก หรือสถานที่ที่เด็กมีความเกี่ยวข้องด้วย ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อสอบถามบุคคลที่อยู่ในที่นั้น ๆ และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก

6. มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองพร้อมกับแนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองให้ดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสม

7. ทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อมอบให้แก่สถานแรกรับในกรณีมีการส่งเด็กไปยังสถานแรกรับหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม และก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถกระทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อน และให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

การสงเคราะห์เด็ก

ในหมวดนี้ได้กำหนดลักษณะของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ไว้และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการสงเคราะห์เด็ก โดยการสงเคราะห์ในเบื้องต้นเป็นการกำหนดสถานที่อยู่ของเด็กซึ่งต้องพิจารณาตามความเหมาะสมเพื่อให้การช่วยเหลือ สงเคราะห์ พัฒนาและฟื้นฟูต่อไป โดยต้องมีการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัวเพื่อหาวิธีการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

ประเภทของเด็กที่ต้องได้รับการสงเคราะห์

เด็กที่พึงต้องได้รับการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 8 ประเภท คือ

1. เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า ในมาตรา 4 ให้หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ไม่เลี้ยงดู หรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่าง ๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อน จนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน ส่วนเด็กกำพร้าในพระราชบัญญัตินี้จะต้องเป็นเด็กที่บิดามารดาเสียชีวิต หรือบิดาหรือและมารดาเสียชีวิตหรือเด็กที่ไม่รู้ว่าใครเป็นบิดามารดา หรือไม่ สามารถจะสืบหาบิดามารดาได้

2. เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง เด็กที่ถูกทอดทิ้ง อาจหมายถึงเด็กที่ถูกบิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่เลี้ยงดู ไม่เอาเป็นธุระหรือไม่เอาใจใส่เลี้ยงดู ส่วนเด็กพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง พบเห็นได้ค่อนข้างบ่อยมากไม่ว่าในห้างสรรพสินค้า สวนสนุกหรือสถานที่ที่มีการแสดงต่าง ๆ ซึ่งเด็กที่ไปกับผู้ปกครองเกิดพลัดหลงกัน อย่างนี้ถือได้ว่าเป็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์แล้วด้วยเช่นกัน

3. เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใด ๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิกการ ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท

4. เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

5. เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

“การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

“ทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤติในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

6. เด็กพิกการ ซึ่งหมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

7. เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน หรือบิดามารดาหย่าร้าง ทิ้งร้าง ถูกคุมขังหรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัย หรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

8. เด็กที่อยู่ในสภาพที่ต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง คือ เด็กซึ่งกระทำผิดหรือต้องหาว่ากระทำผิด หรือเด็กซึ่งได้รับความเสียหายจากการทำความผิดทางอาญา ที่ศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนเห็นว่า ตามพฤติการณ์หรือสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์⁴

หน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดเป็นวิธีการให้การสงเคราะห์ของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ได้พบเห็นหรือได้รับแจ้งถึงกรณีเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสม คำว่า “วิธีการที่เหมาะสม” นั้นหมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาถึงสภาพของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 32 ในแต่ละอนุมาตราว่าเป็นเด็กประเภทใด และจัดการช่วยเหลือหรือให้การสงเคราะห์ให้ตรงตามแต่ละประเภทและความต้องการแท้จริงของเด็กนั้น ๆ วิธีการสงเคราะห์ที่เหมาะสมให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาในกรณีดังต่อไปนี้

1. ให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่เด็กและครอบครัวหรือบุคคลที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

2. มอบเด็กให้อยู่ในความอุปการะของบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูตามระยะเวลาที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเดือน ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตาม 1. ได้

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 15 22 สิงหาคม 2549

3. ดำเนินการเพื่อให้เด็กได้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม
4. ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะ
5. ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานแรกรับ
6. ส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์
7. ส่งเด็กเข้าศึกษาหรือฝึกหัดอาชีพ หรือส่งเด็กเข้าบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ศึกษา หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือส่งเด็กเข้าศึกษากลุ่มเมลาจิตใจโดยใช้หลักศาสนาในวัดหรือสถานที่ทางศาสนาอื่น ที่ยินยอมรับเด็กไว้

พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กพบเด็กพึงต้องได้รับการสงเคราะห์ จะต้องดำเนินการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับตัวเด็กและหาวิธีการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กตามหลักสังคมสงเคราะห์โดยช่วยเหลือสวัสดิการพื้นฐานเบื้องต้นแก่เด็ก วิธีการให้การสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงกำหนด โดยยึดหลักให้เด็กอยู่กับครอบครัวอันจะเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็ก กรณีจำเป็นจะต้องแยกเด็กออกจากครอบครัว การดำเนินการให้การสงเคราะห์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ความยินยอมดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่ปลัดกระทรวงกำหนด หรือยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คน ในกรณีผู้ปกครองไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันควร พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเสนอปลัดกระทรวง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติแยกเด็กออกจากครอบครัวเพื่อรับการสงเคราะห์ แต่ต้องฟังรายงานและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมและแพทย์ก่อน และการกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์เด็ก แต่ถ้ามีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปอาจจะขยายหรือย่นระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ได้ตามแต่เห็นสมควร แต่ทั้งนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องรีบดำเนินการจัดให้เด็กกลับไปอยู่กับผู้ปกครองโดยมิชักช้า อันเป็นประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ในกรณีเด็กอยู่ระหว่างการรับการสงเคราะห์ถ้าผู้ปกครองร้องขอและแสดงให้เห็นว่าสามารถปกครองและอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี สั่งให้เด็กพ้นจากการสงเคราะห์และมอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองรับไปปกครองดูแลได้ แม้ว่ายังไม่ครบกำหนดระยะเวลาในการสงเคราะห์ก็ตาม ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับการสงเคราะห์มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ยังอยู่ในสภาพที่จำเป็นจะต้องได้รับการสงเคราะห์ต่อไป ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้บุคคลนั้นได้รับการสงเคราะห์ต่อไปจนอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์ต่อไปอีกและบุคคลนั้นมีได้คัดค้าน ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้สงเคราะห์บุคคลนั้นต่อไปตามความจำเป็นและสมควร แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินเวลาที่บุคคลนั้นมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์

กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาตินำเด็กไปขอรับการสงเคราะห์

ในกรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กนำเด็กไปขอรับการสงเคราะห์จากทางราชการหรือจากทางสถานที่ต่าง ๆ ตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งนี้ ซึ่งผู้ปกครองหรือญาติของเด็ก สามารถนำเด็กไปขอรับการสงเคราะห์จากสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้⁵

1. ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำหรับผู้ปกครองหรือญาติของเด็กที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑลหรือที่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กสะดวกที่จะเดินทางไปขอรับการ

⁵ อ้างแล้ว.

สงเคราะห์ ซึ่งบทบัญญัติในมาตรานี้มีได้บัญญัติจำกัดสิทธิไว้ เป็นการเฉพาะ สำหรับผู้ปกครองหรือญาติที่มี ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เฉพาะเขตกรุงเทพมหานครเพียงเท่านั้น แต่ให้สิทธิผู้ปกครองหรือญาติของเด็กทุกคนที่ คิดว่าสะดวกในการเดินทางไปขอรับการสงเคราะห์ก็สามารถไปขอรับการสงเคราะห์ได้ทั้งสิ้น

2. ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ฉะนั้นผู้ปกครองหรือญาติของเด็กสะดวกที่จะไปขอรับการสงเคราะห์จาก สำนักงานดังกล่าวในทุกจังหวัดก็ได้

3. ที่สถานแรกรับทุกสถานแรกรับของทุกจังหวัด ซึ่งปัจจุบันมีสถานแรกรับในสังกัดกรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการ จำนวน 25 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งผู้ปกครองหรือญาติของเด็กสะดวกที่จะเดินทางไปขอรับ การสงเคราะห์ที่สถานแรกรับที่ตั้งอยู่ในท้องที่ใดก็ได้ที่จะทำได้

4. ที่สถานสงเคราะห์ทุกสถานสงเคราะห์ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ จำนวน 24 แห่งทั่วประเทศ ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กสะดวกที่จะเดินทางไปขอรับการสงเคราะห์ที่ สถานสงเคราะห์ที่ตั้งอยู่ในท้องที่ใดก็ได้ที่จะทำได้เช่นกัน

5. ที่สถานพัฒนาและฟื้นฟูของเอกชน ปัจจุบันสถานพัฒนาและฟื้นฟูของทางราชการมีจำนวน 2 แห่ง ซึ่งเท่ากับว่าผู้ปกครองหรือญาติของเด็กสามารถที่จะไปขอรับการสงเคราะห์ได้ด้วยจะเห็นได้ว่าสถานที่ต่าง ๆ ที่ ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กจะไปขอรับการสงเคราะห์ได้นั้นมีทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับที่สถาน แกรกรับ สถานสงเคราะห์นั้น พระราชบัญญัตินี้มีได้บัญญัติให้ชัดเจนว่าเป็นสถานที่ของรัฐหรือของเอกชน อย่างเช่นสถานพัฒนาและฟื้นฟูของเอกชน แต่ก็ให้หมายความถึงสถานแรกรับ หรือสถานสงเคราะห์ของเอกชน ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์เด็กเป็นสำคัญ

กรณีที่มีการนำเด็กมาขอรับการสงเคราะห์ที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือสำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เห็นว่าเป็นเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ก็ให้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามวิธีการที่เหมาะสมตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ สามารถหาวิธีการสงเคราะห์ที่เหมาะสมดังกล่าวได้ ก็ให้ส่งเด็กไปยังสถานแรกรับเด็กก่อนก็ได้

ส่วนกรณีที่ผู้ปกครองหรือญาตินำเด็กมาขอรับการสงเคราะห์ที่สถานแรกรับเอกชน สถาน สงเคราะห์เอกชน หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กของเอกชน ให้ผู้ปกครองสวัสดิภาพรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะได้พิจารณาดำเนินการว่าเด็กนั้นเป็นเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการ สงเคราะห์หรือไม่ หากเห็นว่าเป็นเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถหาวิธีการ สงเคราะห์ที่เหมาะสมกับเด็กนั้นได้ จะส่งเด็กไปยังสถานแรกรับก่อนก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

ในหมวดนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเพื่อกำกับ ดูแลเด็ก โดยอาจแต่งตั้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสม นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดห้ามมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเปิดเผยภาพหรือข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับเด็กหรือผู้ปกครอง ในลักษณะที่อาจจะเกิดความเสียหายแก่เด็กหรือผู้ปกครอง

ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กคือใคร

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก นอกเหนือจากจะมีคณะกรรมการต่าง ๆ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 แล้ว ยังกำหนดให้มีผู้คุ้มครองสวัสดิ ภาพเด็กอีกตำแหน่งหนึ่ง โดย “ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก” คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากปลัดกระทรวงการ

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งแต่งตั้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมให้เป็นผู้กำกับดูแลเด็กคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน

หลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มีดังนี้

1. กรณีเด็กอยู่ในระหว่างการดำเนินการสงเคราะห์ ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติแก่เด็ก
2. กรณีเด็กพ้นจากความปกครองดูแลของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูแล้ว
3. ผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก คือ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดโดยพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ยื่นคำขอสำหรับกรณีเด็กอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามข้อ 1 หรือโดยผู้ปกครองสวัสดิภาพเป็นผู้ยื่นคำขอสำหรับกรณีเด็กพ้นจากความปกครองดูแลตามข้อ 2
4. บุคคลที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยให้มีระยะเวลาคราวละไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

หน้าที่ของผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กคืออะไร

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลที่สมัครใจและมีความเหมาะสมเป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กแล้ว ย่อมมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา แนะนำและตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา และการประกอบอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในกำกับดูแล
2. เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในกำกับดูแล
3. จัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กและของผู้ปกครองเสนอต่อปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวงผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ คณะกรรมการต่าง ๆ ทั้ง 3 ระดับแล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อห้ามของผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กคืออะไร

ข้อห้ามสำหรับผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมิให้กระทำการดังต่อไปนี้

1. เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล เกี่ยวกับเด็ก หรือผู้ปกครองในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณหรือสิทธิประโยชน์ อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือผู้ปกครอง
2. เปิดเผยแพร่เกี่ยวกับเด็ก หรือผู้ปกครองในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายดังกล่าว
3. เปิดเผยข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับเด็กหรือผู้ปกครองในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายดังกล่าว
4. ถ้าผู้ปกครองสวัสดิภาพหรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ฝ่าฝืนกระทำความผิดดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้ ยังนำมาบังคับใช้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาและผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งได้รู้ข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยโดยอนุโลม ซึ่งก็หมายความว่า ถ้าบุคคลตามที่กล่าวมาแล้วฝ่าฝืนกระทำการเปิดเผยชื่อ ชื่อสกุล ภาพหรือข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กหรือ

ผู้ปกครองในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณหรือสิทธิประโยชน์ของเด็กหรือผู้ปกครอง แล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับตามบทบัญญัตินี้ ด้วย

นอกจากนี้สำหรับบุคคลทั่วไปไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา นิติบุคคล ชาย หญิง หรือแม้กระทั่ง เด็กกระทำการโดยการโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศ ซึ่งข้อมูลที่เปิดเผยโดยฝ่าฝืน บทบัญญัตินี้ ก็มีความผิดต้องได้รับโทษเช่นเดียวกันด้วย

ลักษณะของเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ในหมวดนี้ได้มีการกำหนดลักษณะของเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. เด็กที่ถูกทารุณกรรม หมายความว่า บุคคลซึ่งอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ซึ่งหมายถึง “เด็ก” และถูกกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพ หรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีมีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวและต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจ หลังจากนั้นต้องจัดให้เด็กอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กต่อไป

2. เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด หมายความว่า เด็กที่ประพฤตินไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549⁶ ได้กำหนดลักษณะของเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดไว้ดังต่อไปนี้

2.1 เด็กที่ประพฤตินไม่สมควร ได้แก่ เด็กที่มีพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) ประพฤติตนเกรหรือข่มเหงรังแกผู้อื่น

(ข) มั่วสุมในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น

(ค) เล่นการพนันหรือมั่วสุมในวงการพนัน

(ง) เสพสุรา สูบบุหรี่ เสพยาเสพติดให้โทษหรือของมีนเมาอย่างอื่น เข้าไปในสถานที่เฉพาะเพื่อการจำหน่ายหรือดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์

(จ) เข้าไปในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ

(ฉ) ซื้อหรือขายบริการทางเพศ เข้าไปในสถานการค้าประเวณีหรือเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี

(ช) ประพฤติตนไปในทางชู้สาว หรือส่อไปในทางลามกอนาจารในที่สาธารณะ

(ซ) ต่อต้านหรือทำหยาบคายคำสั่งสอนของผู้ปกครองจนผู้ปกครองไม่อาจอบรมสั่งสอนได้

(ฌ) ไม่เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

2.2 เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี ได้แก่ เด็กที่ประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้

(ก) ขอดานหรือกระทำการส่อไปในทางขอดานโดยลำพังหรือโดยมีผู้บังคับ ชักนำ ยุยง หรือส่งเสริม หรือ

⁶ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 3 22 สิงหาคม 2549

(ข) ประกอบอาชีพหรือกระทำการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดย มิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี

2.3 เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีได้แก่ เด็กที่คบหาสมาคมกับบุคคล ดังต่อไปนี้

(ก) บุคคลหรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันมั่วสุม เพื่อก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือกระทำการอันขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี หรือ

(ข) บุคคลที่ประกอบอาชีพที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

2.4 เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ได้แก่ เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ ดังต่อไปนี้

(ก) อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษหรือให้บริการทางเพศ

(ข) เร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่มีที่พักอาศัยเป็นหลักแหล่งที่แน่นอน หรือ

(ค) ถูกทอดทิ้งหรือถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ในสภาพแวดล้อมอันอาจชักนำไปในทางเสียหาย

ในกรณีที่พบเห็นเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว ถ้าเห็นว่าเด็กจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือเห็นว่าจำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ก็ต้องดำเนินการต่อไป ในกรณีที่มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองหรือบุคคลที่ยินยอมรับเด็กไปปกครองดูแล อาจมีการแต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กและอาจมีการวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหายหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด

3. เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่⁷

3.1 เด็กที่ต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา

3.2 เด็กที่ศาลหรือผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนส่งมารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ และไม่มีผู้ปกครองหรือผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดู หรือมีแต่ไม่อยู่ในสภาพที่จะให้การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กได้

3.3 เด็กที่ประกอบอาชีพที่น่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือประกอบอาชีพในบริเวณที่เสี่ยงอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

3.4 เด็กที่อาศัยอยู่กับบุคคลที่มีพฤติกรรมที่น่าสงสัยว่าประกอบอาชีพไม่สุจริตหรือหลอกลวงประชาชน

สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู

สถานเกี่ยวกับสถานคุ้มครองเด็ก

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดสถานเกี่ยวกับสถานคุ้มครองเด็กไว้ทั้งสิ้น 5 ประเภท ดังนี้

1. “สถานรับเลี้ยงเด็ก” หมายความว่า สถานที่ได้รับเลี้ยงและพัฒนาเด็กที่มีอายุไม่เกินหกปีบริบูรณ์ และมีจำนวนตั้งแต่หกคนขึ้นไป ซึ่งเด็กไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็กดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงสถานพยาบาลหรือโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชน

⁷ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 17 22 สิงหาคม 2549

2. “สถานแรกรับ” หมายความว่า สถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย
3. “สถานสงเคราะห์” หมายความว่า สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป
4. “สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า สถานที่ให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพเพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ
5. “สถานพัฒนาและฟื้นฟู” หมายความว่า สถานที่ โรงเรียน สถาบัน หรือศูนย์ที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการศึกษา แนะแนวและการฝึกอบรมอาชีพแก่เด็กที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นกรณีพิเศษ

ผู้มีอำนาจในการจัดตั้งสถานเกี่ยวกับสถานคุ้มครองเด็ก

การจัดตั้งสถานเกี่ยวกับสถานคุ้มครองเด็ก ในส่วนภาครัฐ แบ่งออกเป็น 3 กรณี คือ

1. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่ในการจัดตั้งสถานคุ้มครองเด็กทั้ง 5 ประเภท ได้ทั่วราชอาณาจักร
2. หน่วยงานของรัฐที่ขอจัดตั้งสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก ต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กในเรื่องนั้น ๆ ด้วย
3. กรณีการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก หน่วยงานอื่นของรัฐสามารถจัดตั้งได้โดยแจ้งให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีทราบและให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แนะนำหรือสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินการดังกล่าว

นอกจากหน่วยงานภาครัฐแล้ว ในกรณีภาคเอกชน ซึ่งอาจเป็นบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชนใด ๆ หากมีความประสงค์จะจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู ให้อยู่ในขอบัญญาต่อปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อจัดตั้งสถานดังกล่าวได้ ส่วนแนวทางในการปฏิบัติในการขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต การขอต่ออายุใบอนุญาต การให้ต่ออายุ ใบอนุญาต การขอรับใบแทนใบอนุญาตที่สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด การออกใบแทนใบอนุญาต และการเพิกถอนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้เสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปกครองสวัสดิภาพ

ปลัดกระทรวงและผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หน้าที่ของผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. รับตัวเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพไว้เพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว วินิจฉัยกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กแต่ละคน ถ้าจำเป็นอาจรับตัวเด็กไว้ปกครองดูแลชั่วคราวได้ไม่เกินสามเดือน
2. สืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของเด็กที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมทั้งของผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับเด็ก และมูลเหตุที่ทำให้เด็กตกอยู่ในสภาวะจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อรายงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. จัดให้มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต พร้อมทั้งดำเนินการรักษาเยียวยาแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
4. จัดที่พักอาศัย ที่หลับนอน เครื่องนุ่งห่ม ให้เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ และจัดอาหารให้ถูกอนามัยและเพียงพอแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
5. จัดการศึกษา การกีฬา และนันทนาการให้แก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน
6. จัดส่งเด็กที่ได้ดำเนินการตาม 1. และ 2. ไปยังสถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟู โรงเรียน หรือสถานที่อื่นใดที่มีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กแต่ละคน
7. มอบตัวเด็กแก่ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เหมาะสมและยินยอมรับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดู และถ้าเห็นสมควรอาจยื่นคำขอให้ปลัดกระทรวงหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งผู้คุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กตามมาตรา 48
8. ให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง ในกรณีที่เด็กจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับต้องดำเนินการให้เด็กสามารถกลับไปอยู่กับผู้ปกครองก่อน ส่วนการจัดให้เด็กไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟู ให้ดำเนินการเป็นวิธีสุดท้าย

หน้าที่ของผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ และมีอำนาจและหน้าที่เพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. จัดการศึกษา อบรม สั่งสอน และฝึกหัดอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของสถานสงเคราะห์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน
 2. จัดบริการแนะแนว ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง
 3. สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว เพื่อเป็นการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เคยอยู่ในสถานสงเคราะห์มิให้กลับไปสู่สภาพเดิม
- การสืบเสาะและพินิจถ้าเป็นกรณีที่เด็กถูกส่งมาจากสถานแรกรับซึ่งมีรายงานการสืบเสาะและพินิจแล้ว อาจงดการสืบเสาะและพินิจก็ได้

หน้าที่ของผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ปกครองดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
2. จัดการศึกษา อบรม และฝึกอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
3. แก้ไขความประพฤติ บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายจิตใจแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ
4. สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานคุ้มครองสวัสดิภาพไปแล้ว

หน้าที่ของผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานพัฒนาและฟื้นฟู

ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานพัฒนาและฟื้นฟูมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบที่ต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกายหรือจิตใจไว้ปกครองดูแล
2. ทำการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูเด็กแต่ละคน
3. จัดการศึกษา ฝึกอบรม สั่งสอน บำบัดรักษา แนะนำ และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ระหว่างการปกครองดูแล

ข้อห้ามสำหรับเจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ปฏิบัติงาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กยังมีบทบัญญัติที่เป็นข้อห้ามสำหรับเจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครองเด็กทั้ง 5 สถาน ซึ่งถ้าหากฝ่าฝืนย่อมมีโทษทางอาญา

1. ห้ามมิให้เจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ และผู้ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูกระทำการ
2. ทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ กักขัง ทอดทิ้ง หรือลงโทษเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลโดยวิธีการรุนแรงประการอื่นเว้นแต่กระทำเท่าที่สมควรเพื่ออบรมสั่งสอนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ได้แก่

“ทำร้าย” คือ ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น เป็นการกระทำต่อกายหรือจิตใจ ต้องกระทำโดยใช้กำลัง ซึ่งหมายถึงใช้กำลังกายโดยแท้

“กักขัง” หมายถึง เอาตัวกักไว้ในสถานที่หนึ่งโดยไม่มีทางออกได้ หรือ แม้จะมีทางออกแต่ผู้ถูกกักขังไม่รู้ หรือการที่จะใช้ทางออกนั้นเป็นการเสี่ยงอันตราย หรือไม่อาจยอมรับได้

“ทอดทิ้ง” คือ การเปลี่ยนที่อยู่ของผู้ถูกกระทำโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตของผู้ถูกกระทำ หรือจากผู้ถูกกระทำไปในสถานการณ์ที่ผู้ถูกกระทำไม่อาจพึ่งตนเองได้

การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา

การจัดระบบงานและกิจการการแนะแนว

โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา และยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา เช่น การสอบถามครู อาจารย์เกี่ยวกับความประพฤติของเด็ก, แนะนำหรือ

ตั้งเดือนผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลเด็ก และสอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุคคลหรือแหล่งซักรังเด็กให้ประพฤติในทางมิชอบ เป็นต้น ทั้งนี้ วิธีการและเงื่อนไขได้มีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวง

สำหรับแนวทางกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและ กิจกรรม ในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 มีการกำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้⁸

1. โรงเรียนและสถานศึกษาจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและ ฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง ทั้งนี้ ตามระดับของโรงเรียนหรือสถานศึกษา

“กิจกรรมในการแนะแนว” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวกับการแนะแนว การให้คำปรึกษา และฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง

2. โรงเรียนและสถานศึกษามีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

2.1 พัฒนาระบบงานแนะแนวที่จะช่วยเหลือดูแลนักเรียนและนักศึกษาเป็นรายบุคคลพร้อม ทั้งส่งเสริมให้ครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว รู้จักและเข้าใจผู้เรียน สามารถค้นพบและจัดการเรียนรู้ที่จะ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และให้คำปรึกษาด้านการดำรงชีวิต การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การศึกษาต่อและ การมีงานทำ ทั้งนี้ ให้มีระบบข้อมูลตั้งแต่แรกเข้าเพื่อติดตามดูแลอย่างต่อเนื่องจนจบการศึกษา

2.2 สสำรวจ เฝ้าระวัง และติดตามนักเรียนและนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดเพื่อจัด กิจกรรมในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.3 แจ้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนและนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดได้ทราบถึงพฤติกรรม และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ อาจกำหนดให้นักเรียนหรือนักศึกษาดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ เห็นสมควร

“นักเรียนหรือนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า นักเรียนหรือนักศึกษาที่ มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(ก) ประพฤติตนไม่สมควรกับสภาพการเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา

(ข) ประกอบอาชีพในทางผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี

(ค) คบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรม อันดี หรือ

(ง) อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย

2.4 จัดให้มีมาตรการส่งเสริมความปลอดภัย ป้องกัน และแก้ไขปัญหาความรุนแรง โดยมี แผนงาน ผู้รับผิดชอบ และการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

2.5 สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการส่งเสริมความประพฤติและ ความปลอดภัยของนักเรียน และนักศึกษา

2.6 จัดให้มีระบบการติดตามประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานต่อส่วนราชการต้น สังกัดอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

⁸ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก หน้า 14 6 มกราคม 2549

การกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา

นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งนักเรียนและนักศึกษาต้องไม่ประพฤติตน ดังต่อไปนี้⁹

1. หนีเรียนหรือออกนอกสถานศึกษาโดยไม่ได้รับอนุญาตในช่วงเวลาเรียน
2. เล่นการพนัน จัดให้มีการเล่นการพนัน หรือมีวัสดุในวงการเล่นการพนัน
3. พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิด
4. ซื้อ จำหน่าย แลกเปลี่ยน เสพสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สิ่งมีนเมา บุหรี่ หรือยาเสพติด
5. ลักทรัพย์ ทรัพย์ โจรกรรม ทรัพย์สิน ช่มชู้ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์สินบุคคลอื่น
6. ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เตรียมการหรือกระทำการใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรวมกลุ่มหรือมีวัสดุเพื่อกระทำการดังกล่าว¹⁰
7. แสดงพฤติกรรมทางชู้สาวอันไม่เหมาะสม กระทำการลามกอนาจาร แต่งกายล่อแหลมหรือไม่เรียบร้อยในโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือแต่งเครื่องแบบนักเรียนหรือนักศึกษาไม่เรียบร้อย¹¹
8. เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี
9. เทียบเตรนนอกสถานที่พัก รวมกลุ่ม หรือมีวัสดุอันเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น¹²

ทั้งนี้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะกำหนดระเบียบว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาเพิ่มเติมใหม่ก็ได้ แต่จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงนี้

บทลงโทษกรณีนักเรียนและนักศึกษาที่กระทำผิด

การลงโทษนักเรียนและนักศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับประพฤติตนในทางที่ดีขึ้น โดยผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียน นักศึกษา โดย โทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด มี 4 สถาน ดังนี้¹³

1. ว่ากล่าวตักเตือน ใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษากระทำความผิดไม่ร้ายแรง
2. ทำทัณฑ์บน ใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือกรณีทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบของสถานศึกษา หรือได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือนแล้ว แต่ยังไม่เข็ดหลาบ การทำทัณฑ์บนให้ทำเป็นหนังสือ และเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย
3. ตัดคะแนนความประพฤติ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาของแต่ละสถานศึกษากำหนด และให้ทำบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน
4. ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้ในกรณีที่นักเรียนและนักศึกษากระทำความผิดที่สมควรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก หน้า 17 6 มกราคม 2549

¹⁰ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 94 ก หน้า 7 30 สิงหาคม 2562

¹¹ เพิ่งอ้าง

¹² เพิ่งอ้าง

¹³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 35 ง หน้า 18 26 เมษายน 2548

ทั้งนี้ ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติกรรม ประกอบการลงโทษด้วย

กองทุนคุ้มครองเด็ก

รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดสรรงบประมาณจัดตั้งกองทุนคุ้มครองเด็ก เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นผู้บริหารจัดการกองทุน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งไม่เกินสามคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนจากภาคเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องกับงานด้านสวัสดิการเด็กอย่างน้อยหนึ่งคน เป็นกรรมการ และให้รองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน แล้วรายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ

แหล่งที่มาของเงินกองทุน

1. เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
2. เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
4. เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
5. เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือโดยนิติกรรมอื่น
6. เงินที่รับจากเงินประกันของผู้ปกครองที่ผิดพันซ์บนตามมาตรา 39
7. ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

บทกำหนดโทษ

กำหนดโทษทางอาญาแก่บุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติต่าง ๆ ตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดไว้

สรุป

เด็กเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศ การพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ จึงเป็นภารกิจร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน และรัฐ ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเด็กมาอย่างต่อเนื่อง และได้มีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก โดยเฉพาะในยุคที่สื่อออนไลน์และสังคมเมืองสร้างความเสี่ยงรูปแบบใหม่ รัฐบาลและประชาชนจึงต้องร่วมมือกันในการปกป้อง ส่งเสริม และพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นพลังสำคัญของประเทศในอนาคต

บรรณานุกรม

- กองนิติกร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ ฯ : กองนิติกร.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2546). ราชกิจจานุเบกษา : พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก หน้า 1 วันที่ 2 ตุลาคม 2546.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก หน้า 14 วันที่ 6 มกราคม 2549
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2548). ราชกิจจานุเบกษา : ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 35 ง หน้า 18 วันที่ 26 เมษายน 2548
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด พ.ศ. 2549. เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 3 วันที่ 22 สิงหาคม 2549.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก หน้า 17 วันที่ 6 มกราคม 2549
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2549 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 17 วันที่ 22 สิงหาคม 2549
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ พ.ศ. 2549 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก/หน้า 15 วันที่ 22 สิงหาคม 2549
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2549). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดแนวทางการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็ก พ.ศ. 2549. เล่ม 123 ตอนที่ 84 ก หน้า 6 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2549.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). ราชกิจจานุเบกษา : กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 94 ก หน้า 7 วันที่ 30 สิงหาคม 2562